

UNIwersytet w Białymstoku
WYDZIAŁ PRAWA
15-213 Białystok, ul. Mickiewicza 1
tel. 85 732 70 62, fax 85 740 60 89
www.prawo.uwb.edu.pl

Białystok, 27 maja 2022 r.

Dr hab. Elżbieta Kuźelewska, prof. UwB
Wydział Prawa
Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja

osiągnięć naukowych doktor Anny Moraczewskiej, w tym monografii naukowej pt. *Zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2021, ss. 484, jak również jej aktywności naukowej, przygotowana dla celów postępowania habilitacyjnego uruchomionego w następstwie złożenia wniosku z dnia 20 września 2021 r.

Wykonując uchwałę Rady Naukowej Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej z dnia 25 lutego 2022 r. powołującą mnie w charakterze recenzentki w skład komisji habilitacyjnej w sprawie przeprowadzenia postępowania w habilitacyjnego dr Anny Moraczewskiej, w związku z art. 221 ust. 5 i 8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. - Dz.U. z 2021 r., poz. 478), przedkładam ocenę osiągnięć naukowych Habilitantki i jej aktywności naukowej z **pozytywnym wnioskiem co do spełnienia przez nią wymagań** określonych w art. 219 ust 1 tej ustawy.

1. Podstawowe dane o Habilitantce

Dr Anna Moraczewska ukończyła studia magisterskie na kierunku politologia w 1997 r. na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce uzyskała w dniu 26 maja 2006 r. na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o w oparciu o rozprawę doktorską pt. „Funkcjonowanie granic Polski i ich transformacja”.

Z przesłanej dokumentacji wynika, że kandydatka nie ubiegała się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Z przesłanej mi dokumentacji wynika, że od 1997 r. Habilitantka jest zatrudniona na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (w latach 1997-2007 na stanowisku asystenta w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych, w latach 2007-2018 na stanowisku adiunkta w tym samym zakładzie, a od 2018 r. na stanowisku adiunkta w Katedrze Bezpieczeństwa Międzynarodowego w Instytucie Nauk o Polityce).

2. Informacje o obowiązujących przepisach prawa na dzień wszczęcia postępowania w sprawie o nadanie stopnia doktora habilitowanego, w tym obowiązujących kryteriach oceny

Habilitantka złożyła wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dniu 20 września 2021 r. Do przeprowadzenia tego postępowania mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r, poz. 478, dalej: ustawa), w tym art. 219 tego aktu prawnego.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 2 lit. a) ustawy stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która mając stopień doktora, posiada w dorobku

osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a.

Ponadto habilitant powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, co wynika wprost z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy.

Z autoreferatu wynika, że osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, uzasadniającym ubieganie się przez Habilitantkę o stopień doktora habilitowanego jest monografia pt. *Zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2021, ss. 484. Opracowanie to zostało opublikowane przez wydawnictwo znajdujące się w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podst. art. 267 ust. 2 pkt 2 lit a). Habilitantka spełnia zatem również warunek z art. 219 ust 1 pkt 2 lit. a) tej ustawy. Do oceny pozostaje zatem ustalenie, czy wspomniane osiągnięcie stanowi „znaczny wkład” w rozwój dyscypliny – nauki o polityce i administracji.

3. Ocena osiągnięcia naukowego, o którym stanowi art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy

Osiągnięciem naukowym wskazanym przez Habilitantkę jako podlegające ocenie, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy jest monografia naukowa pt. *Zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2021, ss. 484.

Podkreślić należy trafność wyboru nowatorskiego tematu w obszarze nauk o polityce, w szczególności z zakresu studiów bezpieczeństwa oraz teorii

zarządzania przynależną do teorii integracji europejskiej. Zasadniczo Habilitantka wskazuje na dynamikę procesów zachodzących na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej oraz konieczność zarządzania ryzykiem jako element racjonalizowania procesu decyzyjnego. Mimo, że granice państw UE pozostają domeną wynikających z suwerenności praw państwowych, badania przeprowadzone przez Habilitantkę dowodzą, że zarządzanie ryzykiem było istotnym instrumentem racjonalizowania i zintegrowania zarządzania granicami na poziomie UE. Przywracanie i znoszenie kontroli na granicach wewnętrznych Unii oraz utworzenie nowych narzędzi i agencji współuczestniczących w procesie zarządzania unijnymi granicami wpisują się w proces zachowania ciągłości zasad układu z Schengen.

Monografia ma na celu dokonanie analizy granic zewnętrznych UE postrzeganych jako przestrzeń występowania ryzyka i zarządzania nim w odniesieniu do kwestii bezpieczeństwa, zagrożenia i zaangażowania podmiotów stosunków międzynarodowych. W polskiej literaturze przedmiotu wyraźnie brakuje kompleksowych opracowań dotyczących bezpieczeństwa granic UE z perspektywy ryzyka i zarządzania nim. Rozprawa habilitacyjna jest zwięźczeniem wieloletnich badań granic państwowych w stosunkach międzynarodowych poszerzonych o kategorię ryzyka. Umiejętne połączenie przez Habilitantkę badań granic zewnętrznych UE z teorią zarządzania ryzykiem pozwoliło na przedstawienie kompleksowych wniosków.

Monografia przedstawia wyniki badań w odniesieniu do aktualnej analizy dynamiki procesów zachodzących na granicach zewnętrznych UE w kontekście zarządzania ryzykiem. Badania prowadzono pod kątem ukazania zależności pomiędzy zmianami zachodzącymi na granicach UE, występującymi zagrożeniami, potrzebą gwarancji bezpieczeństwa, istniejącego ryzyka transgranicznego oraz współdziałania podmiotów stosunków międzynarodowych w procesie ustanawiania strategii i zarządzania ryzykiem. Przeprowadzenie badań w przedstawionym zakresie wymagało odpowiedniego przygotowania pola

badawczego, co Habilitantka konsekwentnie czyniła. W rozprawie sformułowano cztery obszerne, spójne, starannie przemyślane pytania badawcze, które narzuciły zdyscyplinowaną narrację książki. Pierwsze pytanie badawcze pozwoliło ustalić, jakie cechy ma ryzyko w stosunkach międzynarodowych i w jaki sposób kształtuje ono zachowania podmiotów stosunków międzynarodowych. Habilitantka dowiodła konieczności współpracy różnych podmiotów celem ustalenia pełnego kontekstu ryzyka i skutecznego nań oddziaływania. Skuteczne zarządzanie ryzykiem transgranicznym w procesie decyzyjnym powinno odbywać się na poziomie międzynarodowym i ponadnarodowym. Odpowiedź na drugie pytanie badawcze pozwoliła na wskazanie metod zarządzania ryzykiem na granicach zewnętrznych UE. Habilitantka wyodrębniła pięć metod zorientowanych na minimalizowanie negatywnych skutków ryzyka, likwidowanie jego źródeł oraz stałe monitorowanie zjawisk zachodzących w UE (analiza ryzyka, ocena narażenia granic, planowanie zdolności reagowania, transpozycja zarządzania ryzykiem i analiza trendów). Owe metody mają na celu zwiększenie odporności granic zewnętrznych UE na potencjalne zagrożenia, ale – jak słusznie podnosi Habilitantka – równocześnie mogą być postrzegane jako budowanie nowego muru. Trzecie pytanie badawcze pozwoliło na sformułowanie wniosków wskazujących, że UE jest regulatorem ryzyka w dziedzinie zarządzania granicami jej państw członkowskich. Ostatnie pytanie badawcze odnosi się do wykorzystania analizy ryzyka dla granic UE jako elementu optymalizującego proces decyzyjny w dziedzinie zarządzania tymi granicami. Umiejętność zarządzania ryzykiem poprzez podjęcie działań prewencyjnych z jednej strony, pozwala na skuteczną reakcję na zagrożenia bezpośrednie, z drugiej natomiast, może skutkować automatyzacją niektórych decyzji i naruszać zasady etyki w przypadku zarządzania przepływem osób przez granice.

W monografii sformułowano trzy hipotezy badawcze pozytywnie zweryfikowane. Pierwsza hipoteza zakładała, że budowanie strategii bezpieczeństwa granic UE jest determinowane wynikami analizy ryzyka.

Hipoteza ta została potwierdzona. Habilitantka dowiodła, że większość decyzji dotyczących instrumentów i środków skierowanych na zarządzanie granicami opiera się w głównej mierze na wynikach analizy ryzyka dokonywanej przez Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex) na podstawie zgromadzonych z różnych źródeł informacji. Owa strategia działania jako forma rządzenia przez ryzyko skierowana jest na zapobieganie i minimalizowanie ryzyka jako elementowi zagrażającemu ciągłości działania i bezpieczeństwu strefy Schengen.

Weryfikacja drugiej hipotezy badawczej potwierdziła zależność pomiędzy wzrostem zastosowania nowych technologii a procesem integracji poprzez zanikanie niektórych funkcji granic i ich przenoszeniu z wymiaru terytorialnego do przestrzennego lub też powielaniu tych funkcji w dwóch wymiarach. Jest to proces transpozycji granic, który prowadzi do tworzenia barier multiplikujących funkcję kontrolną granicy.

Trzecia hipoteza badawcza zakładała wpływ zarządzania ryzykiem w procesie zarządzania granicami zewnętrznymi UE na jego głębsze zintegrowanie i uniformizację. Habilitantka wykazała, że zarządzanie ryzykiem na granicach jest procesem ustrukturalizowanym i skonsolidowanym. Może także wpłynąć na wzrost wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi oraz między nimi a Frontexem i wzmocnić element solidarności.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów. Pierwsze dwa mają charakter teoretyczny, wyjaśniają podstawową terminologię zastosowaną w pracy naukowej. Kolejne trzy rozdziały mają charakter empiryczny, w których omówione są rodzaje ryzyk i metody zarządzania ryzykiem.

Rozdział pierwszy zawiera terminologię pojęć ryzyka i zarządzania ryzykiem w ujęciu ogólnym, jak również odrębnie w dyscyplinie stosunków międzynarodowych. Szczegółowo omówione zostały koncepcje i modele zarządzania ryzykiem z odniesieniem do stosunków międzynarodowych, sformułowano wnioski o transgranicznym wymiarze ryzyka i wzroście

zależności pomiędzy podmiotami stosunków międzynarodowych. Skuteczne zarządzanie ryzykiem w środowisku międzynarodowym wymaga kolektywnej odpowiedzialności podmiotów.

Rozdział drugi ukazuje granice zewnętrzne UE jako przestrzeń zarządzania ryzykiem. Habilitantka dokonała przeglądu różnych podejść badawczych do granic i przedstawiła koncepcje granic postnarodowych, biopolityki granic, sekurytyzacji i kosmopolitycznych granic. Wykazała, że zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych UE jest uwarunkowane specyfiką samych granic Unii. Wspólny, zintegrowany model analizy ryzyka dla granic UE opracowany przez Frontex pozwala na ujednoczenie analizy ryzyka i koordynację działań państw członkowskich w zarządzaniu granicami zewnętrznymi UE.

W rozdziale trzecim omówiono podmioty zarządzające ryzykiem na zewnętrznych granicach UE (instytucje i agencje Unii, państwa członkowskie, państwa trzecie, podmioty eksperckie). Dowiedziono, że zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych UE ma formę zinstytucjonalizowaną w następstwie wypracowanych praktyk implementowanych w postaci decyzji narodowych, międzynarodowych i ponadnarodowych. Potwierdzenie i zastosowanie w zarządzaniu granicami zewnętrznymi Unii znajduje teoria wielopoziomowego zarządzania, zgodnie z którą państwa nie tracą suwerenności w zarządzaniu swoimi granicami, ale inne instytucje uzyskują określone kompetencje w tym zakresie.

Rozdział czwarty zawiera analizę przedmiotu zarządzania ryzykiem na granicach zewnętrznych UE. Habilitantka – w oparciu o prowadzone badania – wyróżnia trzy główne rodzaje ryzyka transgranicznego (ryzyko w przepływie osób na granicach zewnętrznych UE, w przepływie towarów i ryzyko naruszenia ciągłości działania strefy Schengen). Sformułowane zostały tu wnioski o braku jednorodnych ryzyk na granicach zewnętrznych UE, potrzebie poszukiwania źródeł ryzyk poza granicami UE celem prewencyjnego zapobiegania i zmniejszenia podatności najbardziej narażonych odcinków granic zewnętrznych.

Habilitantka wykorzystuje tu analizę scenariuszową (prognostyczną), wskazując na możliwość pojawienia się większej liczby nowych zagrożeń oraz ryzyk, którym UE będzie zmuszona stawić czoło celem zachowania ciągłości strefy Schengen.

W rozdziale piątym Kandydatka analizie poddaje metody zarządzania ryzykiem na granicach zewnętrznych UE. Dzieli je na dwie kategorie: 1) operacyjne, mające zapewnić gotowość działania granic w sytuacji wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa państwom członkowskim i ciągłości strefy Schengen oraz 2) strategiczne, które mają obniżyć poziom prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń i zapobieganie im oraz minimalizować negatywne skutki. W oparciu o wyniki prowadzonej regularnie analizy ryzyka i procesem jego zarządzania Habilitantka wyodrębniła sześć metod: analiza ryzyka według zintegrowanego modelu analizy ryzyka, ocena narażenia i planowanie zdolności reagowania, eksternalizacja i technologizacja zarządzania ryzykiem oraz analiza trendów. Metody te powinny podlegać permanentnej ocenie pod kątem ich skuteczności i adekwatności do bieżących wyzwań.

Monografię kończą wnioski, które równocześnie stanowią odpowiedź na sformułowane we wstępie cele i pytania badawcze. Co więcej, Habilitantka wyraźnie wskazuje, które zagadnienia zostały pominięte w rozprawie, a mogłyby być przedmiotem kolejnych badań, np. analiza zarządzania ryzykiem na granicach przez indywidualne państwa członkowskie UE, zróżnicowane postrzeganie ryzyka na granicach przez rządy państw, funkcjonariuszy granicznych i osoby przekraczające granice oraz sposób definiowania i zarządzania ryzykiem, pogłębiona analiza współpracy państw trzecich z Frontexem. Habilitantka podnosi również napotkane problemy przy pisaniu rozprawy habilitacyjnej takie, jak zmiany sytuacji na granicach zewnętrznych UE w wyniku kryzysu migracyjnego i wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE, zmiana przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania granic, ewolucja wyspecjalizowanych agencji unijnych i instrumentów służących do zarządzania granicami czy brak dostępu do

niektórych informacji. Mimo wskazanych trudności rozprawę habilitacyjną oceniam wysoko. Jej wartość podnoszą także liczne wykresy, tabele, schematy i mapy obrazujące i uzupełniające merytoryczne informacje i wnioski zawarte w monografii.

Jeśli chodzi o warstwę metodologiczną, Habilitantka przy pisaniu monografii korzystała głównie z metody analizy statystycznej oraz komparatystycznej. Analiza statystyczna pozwoliła na badanie różnych rodzajów ryzyka dla granic zewnętrznych UE oraz zagrożeń. Metoda ta została uzupełniona o metodę scenariuszową, w oparciu o którą Habilitantka wskazała krótkoterminowe scenariusze wystąpienia prawdopodobnych zagrożeń na granicach zewnętrznych Unii. Metoda scenariuszowa (czy raczej prognostyczna) ułatwia wypracowanie ogólnych rekomendacji dotyczących działań prewencyjnych w obszarze zarządzania granicami. Metoda porównawcza pozwoliła Habilitantce na dokonanie zestawienia pojęć i koncepcji ryzyka oraz zarządzania nim. Porównanie różnych koncepcji i modeli ryzyka oraz zarządzanie ryzykiem jest użyteczne w badaniach nad analizą ryzyka we współczesnym środowisku międzynarodowym. Habilitantka wskazuje również analizę czynnikową, której zastosowanie służy wyodrębnieniu ogólnych czynników warunkujących funkcjonowanie współczesnych granic i określeniu ich cech. Ponadto, o czym wprost Habilitantka nie pisze, w pracy zastosowano metodę dogmatyczną polegającą na analizie treści licznych dokumentów prawnych. Habilitantka przeprowadziła również wywiady z ekspertami akademickimi i pracownikami Frontexu (choć nie wskazała czy były to wywiady bezpośrednie, telefoniczne czy inne). Badania swoje posiłkowała literaturą przedmiotu, źródłami prawnymi oraz dokumentami instytucjonalnymi (decyzje Rady, opinie, sprawozdania Komisji Europejskiej, strategie UE, komunikaty). Warsztat metodologiczny oraz użyte techniki badawcze nie budzą zastrzeżeń.

Analiza przedstawionej przez dr Annę Moraczewską monografii pozwala jednoznacznie stwierdzić, że stanowi ona znaczny wkład w rozwój dyscypliny –

nauki o polityce i administracji. Po pierwsze, jest to monografia, która wypełniła nową kartę nauki, dotyczącą problematyki bezpieczeństwa granic zewnętrznych UE w kontekście ryzyka i zarządzania nim. Monografia ta ukazuje funkcjonowanie współczesnych granic państwowych i ich właściwości w środowisku międzynarodowym. Habilitantka wyodrębniła własną kwalifikację granic w oparciu o porządek międzynarodowy: granice przedwestfalskie, westfalskie i powestfalskie. Zaproponowana klasyfikacja uzupełnia lukę w badaniach granic w stosunkach międzynarodowych. Po drugie, monografia ma charakter kompleksowy, a zarazem wielowątkowy. Taka ocena wynika zarówno z obranego tematu pracy oraz struktury wewnętrznej rozprawy. Monografia w głównej mierze osadzona jest w nauce o stosunkach międzynarodowych, ale znakomita jej część nawiązuje do badań za zakresu studiów bezpieczeństwa oraz teorii integracji europejskiej. Przeprowadzone badania uzupełniają literaturę dotyczącą granic UE o szczegółową analizę procesu zarządzania ryzykiem będącym kluczowym elementem zarządzania nimi nie tylko obecnie, ale i w przyszłości. Po trzecie, monografia stanowi dzieło rzetelne metodologicznie oraz merytorycznie. Po czwarte, nie budzi zastrzeżeń warsztat badawczy oraz język, którym posługuje się Autorka. Po piąte, obszerność literatury naukowej, w szczególności zagranicznej, sposób jej wykorzystania w monografii potwierdza pełne zaangażowanie Habilitantki w proces badawczy i świadczy o dobrej orientacji w piśmiennictwie związanym z tematyką podjętą w monografii.

4. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych (publikacji)

Poza ocenioną monografią (rozprawą habilitacyjną) do osiągnięć naukowych Habilitantki należą inne publikacje, które obejmują łącznie 33 pozycje naukowe. Wśród nich znajdują się:

- 1 monografia pt. *Transformacja funkcji granic Polski*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008, ss. 299,

- Współredakcja monografii naukowej: A. Moraczewska, W. Janicki, *Border Conflicts in the Contemporary World*, Lublin 2014, Wydawnictwo UMCS, ss. 346. Na marginesie należy zauważyć, że Habilitantka w wykazie osiągnięć w pkt 3 (informacje o członkostwie w redakcjach naukowych monografii) nie wskazuje tej publikacji. W autoreferacie na s. 29 jest wzmianka o niej oraz w wykazie publikacji w części poświęconej rozdziałom. Z kolei w autoreferacie na s. 23 Habilitantka informuje o dwóch książkach pod redakcją bez podania szczegółów. Z kolei Analiza Bibliometryczna Publikacji Pracowników UMCS dla nazwiska Anna Moraczewska wskazuje 4 prace redakcyjne,
- 21 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 2 opublikowane w zagranicznych wydawnictwach, z czego jeden w prestiżowym zagranicznym wydawnictwie znajdującym się w ministerialnym wykazie wydawnictw na poziomie II z przypisaną najwyższą liczbą punktów (Routledge):

- A. Moraczewska (2021) *The Africa-Drontex Intelligence Community – The EU-African information sharing platform on migration and border issues*, (w:) J.P. Laine, I. Moyo, Ch. Nshimbi (eds.), Routledge: London-New York, ss. 39-54.

Spośród 21 opublikowanych rozdziałów w pracach zbiorowych 4 są w języku obcym – 3 po angielsku i jeden po ukraińsku.

- 11 artykułów naukowych w recenzowanych czasopismach naukowych. Jeden artykuł jest we współautorstwie. Spośród 11 artykułów naukowych 5 jest w języku obcym: 3 po angielsku i 2 po hiszpańsku. Jeden z artykułów hiszpańskojęzycznych opublikowany zostały w zagranicznym czasopiśmie naukowym (*Revista Română de Geografie Politică*), lecz nie figurującym w wykazie MEiN. Pozostałe artykuły opublikowane są w krajowych czasopismach znajdujących się w wykazie MEiN.

Większość publikacji naukowych ukazała się po uzyskaniu przez Habilitantkę stopnia naukowego doktora. Statystycznie rzecz ujmując, spośród 33 publikacji naukowych 25 z nich ukazało się po uzyskaniu stopnia doktora (15 rozdziałów i 10 artykułów naukowych); 9 publikacji jest w języku obcym, 3 ukazały się w zagranicznych wydawnictwach i czasopismach naukowych, co w pewnym stopniu sukcesywnie buduje rozpoznawalność Habilitantki na arenie międzynarodowej.

Podkreślić należy, że wszystkie (poza jedną) publikacją mają charakter jednoautorski. W przekazanej mi dokumentacji znalazłam informację wskazującą na charakterystykę wkładu Habilitantki w powstanie publikacji współautorskiej, ale bez podanego udziału procentowego (A. Moraczewska, J. Olchowski, *De-bordering and Re-bordering culture in the European Union*, 2007).

Wskazane przez Habilitantkę publikacje wpisują się w dwa spójne obszary badawcze: granice państwa i ich dynamika oraz transgraniczne procesy zachodzące w stosunkach międzynarodowych. W prowadzonych badaniach naukowych Habilitantka koncentruje się na problematyce granic z teorii perspektywy stosunków międzynarodowych, systemowej analizy oraz wielopoziomowego zarządzania, z uwzględnieniem aktualnie zachodzących zjawisk społecznych i stosowania nowych technologii. Wiodący obszar badawczy Habilitantki koncentruje się na granicach i ryzyku w kontekście gwarancji bezpieczeństwa oraz zarządzania ryzykiem na granicach UE.

Podsumowując tę część osiągnięć naukowych Habilitantki, należy dojść do wniosku, że dorobek ten ma charakter wystarczająco znaczący. W publikacjach jest przemyślana tematyka badawcza oraz wyeksponowana aktualność i znaczenie jej dla rozwoju dyscypliny nauki o polityce i administracji. Habilitantka koncentruje się głównie na problematyce dynamiki granic państwa i transgranicznych procesach zachodzących głównie w Europie (lub granicach Unii Europejskiej). Publikacje te są oryginalne, spójne, dotyczą ważnej naukowo i w

wymiarze praktycznym problematyki i przez to wzbogacają dorobek nauki o polityce i administracji.

Habilitantka nie podaje liczby punktów. Recenzentka samodzielnie dokonała odpowiednich wyliczeń. Jeżeli chodzi o ocenę parametrów punktowych publikacji pani dr Anny Moraczewskiej (za okres po uzyskaniu stopnia doktora), to wartość punktowa jej publikacji, liczona według wytycznych opublikowanych przez MNiSW/MEiN w grudniu 2019 r. oraz na podstawie odpowiednich wykazów czasopism za lata 2017-2021, wynosi łącznie 581 punktów. Zadowalający jest wskaźnik cytowania. Z przekazanej dokumentacji, zweryfikowanej w maju 2022 r. wynika, że według Google Scholar Citations (stan na maj 2022) wynosi 117 cytowań, według bazy Scopus (stan na maj 2022) wynosi 0, według Publish or Perish – 89, według Web of Science – 10 cytowań. Dane z indeksu Hirscha są następujące: wg bazy Google Scholar Citations – 4; według bazy Scopus – 0, według bazy Web of Science - 2.

W konkluzji stwierdzam, że dorobek Habilitantki poddany ocenie w tym punkcie recenzji, czyli dorobek bez monografii habilitacyjnej, zasługuje na uznanie jako stanowiący pewien wkład w rozwój dyscypliny naukowej - nauki o polityce i administracji. Wskaźniki parametryczne plasują Habilitantkę w średniej stawce wśród polskich badaczy i wskazują na umiarkowaną, ale wystarczającą rozpoznawalność w środowisku naukowym. Jej dorobek naukowy jest cytowany.

Tę część dorobku naukowego kandydatki, ocenioną przy pomocy wskaźników ilościowych (parametrycznych) oraz przez wartość ustaleń merytorycznych (badana problematyka oraz wyniki prac naukowych), uznaję za znaczącą niezależnie od opublikowanej rozprawy habilitacyjnej.

5. Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy habilitant powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Pani dr Anna Moraczewska brała udział (z referatem) w 26 międzynarodowych konferencjach naukowych (w tym 17 organizowanych za granicą – Wielka Brytania, Szwecja, Republika Południowej Afryki, Litwa, Holandia, Finlandia, Portugalia, Austria, Czechy) oraz 15 krajowych konferencjach (z czego 5 organizowanych zostało przez macierzystą uczelnię kandydatki).

Habilitantka uczestniczyła również w komitetach organizacyjnych konferencji – trzech międzynarodowych i jednej krajowej. Habilitantka występowała również z wykładami jako ekspert na zaproszenie organizatorów w 4 konferencjach i warsztatach naukowych.

Ponadto Kandydatka w okresie 1998-2005, a więc przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora, gościła z dwiema wizytami studyjnymi w Nijmegen University (Holandia) i Södertörn University (Szwecja). W 2002 r. odbyła staż doktorski w Instytucie Stosunków Międzynarodowych na Uniwersytecie Warszawskim oraz staż badawczo-dydaktyczny w Durham University (Wielka Brytania). W okresie styczeń-czerwiec 1998 r. ukończyła na Sussex University jednosemestralne studia drugiego stopnia w ramach unijnego programu wymiany międzynarodowej Tempus.

Habilitantka wykazuje się aktywnością w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych. W latach 2004-2006 uzyskała grant promotorski Komitetu Badań Naukowych na projekt pt. „Funkcje granic Polski i ich transformacja”. W latach 2012-20015 kierowała projektem badawczym „Zarządzanie ryzykiem na granicy zewnętrznej Unii Europejskiej. Granica wschodnia Polski”, finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki.

Podkreślić należy udział kandydatki w międzynarodowym programie badawczo-dydaktycznym *Baltic University Program*, koordynowanym przez Uppsala University (Szwecja), którego celem jest m.in. przygotowanie dydaktyki poświęconej współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego.

Udział Habilitantki w konferencjach zagranicznych i krajowych oraz uczestnictwo w projektach naukowych świadczą o tym, że Kandydatka spełnia wymogi aktywności naukowej poza macierzystym uniwersytetem, a jej wystąpienia z referatem na licznych konferencjach zagranicznych zaowocowały nawiązaniem międzynarodowych kontaktów i zwiększeniem jej rozpoznawalności wśród badaczy z zagraniczną afiliacją.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że w ramach działalności dydaktycznej na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Habilitantka prowadzi na kierunkach Stosunki międzynarodowe, Bezpieczeństwo narodowe oraz International Relations I i II stopnia zajęcia w formie ćwiczeń i wykładów w języku polskim z następujących przedmiotów: Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Decydowanie polityczne, Międzynarodowe stosunki gospodarcze w Europie Wschodniej, Zarządzanie bezpieczeństwem granic, Zarządzanie bezpieczeństwem granic w UE, Zarządzanie ryzykiem, Ryzyko i analiza ryzyka, Międzynarodowe rynki finansowe, Cele zrównoważonego rozwoju. Prowadzi także zajęcia w języku angielskim z przedmiotów: *International economic relations, International monetary and financial system, Global political economy, Sustainable development in project management, Baltic Sea Region*.

Nawet pobieżny przegląd tematyki prowadzonych zajęć jednoznacznie wskazuje, że własne zainteresowania naukowe i publikacje z powodzeniem wykorzystywane są przez Habilitantkę w pracy dydaktycznej ze studentami.

W przesłanej mi dokumentacji nie ma informacji o tym, czy Habilitantka promowała prace licencjackie i magisterskie. Jest natomiast informacja, że pełniła funkcję recenzenta prac licencjackich (14) i magisterskich (11) w języku polskim i angielskim. Ponadto Habilitantka jest promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim.

Habilitantka jest członkiem kilku towarzystw naukowych: „Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych”, „Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych” „Association of Borderland Studies”, UNPRME Polish Chapter (jako członek zarządu od 2020 r.) oraz „Society of Risk Analysis”.

Pani doktor występowała również w roli recenzentki artykułów naukowych nadesłanych do czasopisma wydawanego przez jej macierzystą uczelnię – „Annales (...) Sectio K – Politologia”. Recenzowała również pracę zbiorową pod redakcją A. Kuś, A. Kosińskiej i A. Szachon-Pszenny.

Habilitantka wykazała się osiągnięciami w działalności organizacyjnej, co przejawiało się udziałem w organizacji i przygotowaniu konferencji naukowych oraz aktywności na rzecz wydziału. W latach 2006-2012 Habilitantka była członkiem Rady Wydziału, w 2012 r. na życzenie władz dziekańskich opracowała regulamin uzyskiwania grantów dla młodych pracowników naukowych. W latach 2015-2018 była członkiem wydziałowego zespołu ds. jakości kształcenia. W latach 2007-2016 pełniła funkcję wydziałowego koordynatora ds. procesu bolońskiego i ECTS. Opracowała również program studiów podyplomowych „Ryzyko i zarządzanie ryzykiem”. Habilitantka udzielała się w Festiwalu Nauki i dwukrotnie była opiekunem zagranicznego wyjazdu studyjnego dla studentów.

W odniesieniu do współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym, należy wskazać współpracę Habilitantki z bankiem Santander w ramach Santander Universitatis polegającej na organizacji zajęć w 2019 r. z wiedzy

praktycznej z zakresu rynków finansowych dla studentów Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS.

7. Konkluzje

Dotychczasowe uwagi i spostrzeżenia uprawniają do jednoznacznego wniosku, że zarówno przedłożona monografia naukowa pt. *Zarządzanie ryzykiem na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2021, ss. 484, jak i pozostałe osiągnięcia naukowe zasługują na pozytywną ocenę. Stanowią one znaczny wkład w rozwój dyscypliny – nauki o polityce i administracji. Od czasu uzyskania pierwszego stopnia naukowego dr Anna Moraczewska wykazała się aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury. Odzwierciedleniem tego są zarówno jej publikacje oraz inne działania towarzyszące uprawianiu nauki, w szczególności udział w zagranicznych konferencjach naukowych, realizowanie projektów badawczych, działalność organizacyjna i popularyzatorska.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że zarówno rozprawa habilitacyjna, jak i pozostałe osiągnięcia naukowe zasługują na pozytywną ocenę. Tym samym Pani dr Anna Moraczewska spełnia wszystkie wymagania określone w art. 219 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Oceniany dorobek naukowy wskazuje na umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych oraz kierowanie tymi badaniami. Tym samym w pełni zasadne jest nadanie Pani dr Annie Moraczewskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji i dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

